

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 1^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1946

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΖΗ

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Συνελθούσα εις ἕκτακτον συνεδρίαν ἡ Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας, ὑπεδέχθη ἐπισήμως τὸν νέον ἀκαδημαϊκὸν κ. **Γρηγόριον Παπαμιχαήλ**, ἐκλεγέντα παμψηφεί τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν τῇ τάξει τῶν Ἠθικῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ὀλομελείας τῆς 7 Ἰουνίου 1945.

Εἰς τὴν συνεδρίαν παρέστησαν ἡ Α. Μ. ὁ Ἀντιβασιλεύς, μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Ν. Ἀβραάμ, ἀνώτατοι κρατικοὶ ὑπάλληλοι, καθηγηταὶ καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι.

Ὁ πρόεδρος κ. **Ἀριστ. Κούζης** ἐπιδίδων εἰς τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν τὰ διαπιστευτήρια γράμματα καὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν σῆμα ἐχαιρέτισεν αὐτὸν διὰ τῶν κάτωθι:

Κύριε Γρηγόριε Παπαμιχαήλ,

Μετὰ χαρᾶς δεξιοῦμαι ὑμᾶς σήμερον ἐπισήμως ὡς τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν τῇ Τάξει τῶν Ἠθικῶν Ἐπιστημῶν, παρακαλῶ δὲ νὰ παραλάβητε τὰ ἐπίσημα ταῦτα ἀκαδημαϊκὰ γράμματα τοῦ διορισμοῦ σας, ν' ἀναρτήσητε τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦτο σῆμα καὶ καταλάβητε τὴν δι' ὑμᾶς καθιερωθεῖσαν ἔδραν.

Κύριε Ἀκαδημαϊκέ,

Ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφιερώθητε εἰς τὴν σπουδὴν ταύτης, μελετητῆς δὲ ἀκούρατος πλεῖστα προϊόντα τοῦ πνεύματός σας ἐδημοσιεύσατε, ἐν οἷς μετὰ ζωηρότητος ἐμφαίνεται ἡ κριτικὴ ἔρευνα τῶν θεολογικῶν ζητημάτων, ἢ στερεὰ ὑμῶν προσήλωσις εἰς τὴν χριστολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἢ ὑπὲρ ταύτης ἐξαιρέτος ἀπολογητικὴ διδασκαλία σας καὶ τέλος ὁ πόθος τῆς παρ' ἡμῖν θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως. Τὴν δρᾶσιν ὑμῶν ἐπεξετείνατε

ὡς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐν τῇ διευθύνσει οὐκ ὀλίγων ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν κατὰ τρόπον λίαν ἀξιόλογον καὶ καρποφόρον. Ἐπὶ τούτοις δὲ ὡς καθηγητῆς τῆς Θεολογίας εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον ποικιλοτρόπως καὶ πολυμερῶς ἐξυπηρετήσατε τὴν τε Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς ἐπιβράβειον, ἀλλὰ καὶ συνέχειαν, τῆς μακρᾶς καὶ ἐποφελοῦς ταύτης δράσεως, καλεῖσθε νῦν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν διάδοχος τοῦ ἀειμνήστου ἐγκρίτου ἀκαδημαϊκοῦ Κωνσταντίνου Δυοβουνιώτου, τοῦ ἐξαιρέτως ἐξυπηρετήσαντος τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ διὰ τῶν ἐξαιρέτων αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς λοιπῆς θεολογικῆς δράσεώς του.

Εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, τὴν ἐπιτελουμένην ἐν τῷ νῶϊ τούτῳ τῆς γνώσεως, προσέρχεσθε νῦν ὡς εἰς ἐπὶ πλέον ἀρωγός, ἐρευνητῆς τῶν ἐσχάτων σκοπῶν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, κήρυξ τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος καὶ τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας καὶ τῆς γαλήνης τῆς ψυχῆς, τῆς ἀμοιβαίας εἰρήνης καὶ ἀγάπης, ἧς δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν προσαρμοζόμενοι πρὸς τὰς ὑψηλὰς ἀρχάς, περὶ ἧς ἀσχολεῖται ἡ Θεολογία καὶ ἡ, εἰς ἣν ἤδη ἀνήκετε, τάξις τῶν Ἡθικῶν Ἐπιστημῶν, ἡ ἔχουσα ὡς ὑποκείμενον τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἧς ἐπιχειρεῖ νὰ ἐναρμονίση πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς πραγματοποιουμένας ὡς τὰ πολλὰ διὰ τῆς ὀρθοσκειας, τῆς ὑψίστης ταύτης προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν Θεόν.

Εὐτυχῶς εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ Λόγου, τὴν στερεὰν καὶ σοβαρὰν Ἀπολογητικὴν, περὶ ἣν ἀσχολεῖσθε, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἣν εὕρισκετε ἐν τῷ Θεῷ, ὁ εἰκοστὸς αἰὼν προσέθεσεν οὐκ ὀλίγα ἐρείσματα, πρὸς τῇ διασαλεύσει τῆς ἀκράτου μηχανοκρατίας. Αὐτὴ ἡ βιολογικὴ ἐπιστήμη, ἰδιαίτατα δὲ νεώτερα ἀξιολόγον ἐρεῦνης ἐπιστημονικὰ πορίσματα τῆς Πειραματικῆς ἐμβρυολογίας, προσήγαγον ἀποδείξεις δράσεως ἀνωτέρου ἀπὸ τὸν ὑπερλογικὸν παράγοντος, ἰθνηνῶσης καὶ δεσποζούσης ἀνωτέρας ἀρχῆς, ρυθμιζούσης τὰ πάντα μετ' ἐξαιρετικῆς καὶ ἁρμονικῆς σκοπιμότητος. Εἶναι ἡ αὐτὴ ἰθνηνῶσα ἀνωτέρα ἀρχή, ἣν ἡ διαίσθησις κορυφῶν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, οὐ μόνον ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ νεωτέρων, ἀπὸ τῶν ἐπιγείων πρὸς τὰ αἰώνια τρεπομένων, ἐδέχθη, ὡς ὁ Νεύτων καὶ ὁ Kepler, ὁ Pristley καὶ ὁ Lavoisier, ὁ Picard καὶ ὁ Richet, ὁ Wallace καὶ ὁ Linné, ὁ Davy καὶ ὁ Ampère, ὁ Pasteur καὶ ὁ Lister, ὁ Carnot, ὁ Driesch καὶ ὁ Spreeman καὶ σωρεία ἄλλη ὑπερόχων ἐρευνητῶν τῶν αἰωνίων καὶ θαυμαστῶν νόμων τῆς φύσεως, εὐρυτάτας ὁδοὺς διανοιζάντων ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἐπιστήμης, πεποιδότων δ' εἰς τὴν τελείαν ἁρμονίαν τῶν δύο φωτεινῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τῆς Ἐπιστήμης, δηλαδὴ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθημάτος· μεθ' ὧν καὶ ὁ Γκαῖτε, ὅστις, ἐκθέτων ὅτι ἡ Γραφὴ παραστατικώτατα διατυποῖ «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ», ὑπονοοῦσα τοὺς κατα-

πληκτικούς αιώνιους νόμους τούς ἄρμονικῶς διέποντας τούς ἀπειραρίθμους κόσμους, ἔλεγεν ὅτι ὀπισθεν τῆς φύσεως κρύπτεται Ὅν μέγα, ρυθμιστικὸν καὶ παραγωγικὸν καὶ τοῦ ὁποίου ἡ χεῖρ, ὡς σοφώτατα πρὸ τοῦ πολέμου¹ ἐλέχθη διὰ τὸν κατ' αὐτοῦ κηρυχθέντα ἀγῶνα, καὶ ὡς κατεδείχθη μετ' αὐτόν, οὐδόλως καὶ σήμερον ἔτι ἐβραχύνθη².

Συμφώνως τῇ κυρία ἀσχολίᾳ ὑμῶν ταύτῃ καὶ πρὸς τὴν λοιπὴν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς καρδίας καὶ τὰς προσπαθείας σας δι' ἐξευγενισμόν τῆς ψυχῆς, ὡς μέλος τῆς Τάξεως τῶν Ἡθικῶν Ἐπιστημῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἔχετε περαιτέρω νὰ ἐπιτελέσητε καὶ συνεχίσητε καὶ ἄλλο τι μέγα ἔργον, ὑποδεικνυόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας, ὅπερ καὶ ἐν τῷ ὑφ' ὑμῶν διευθυνομένῳ ἐπισήμῳ περιοδικῷ ὄργανῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐθεωρήσατε ὡς πρωταρχικῆς σημασίας. Αἰωνόβιοι ἀξία ἠθικὰ καὶ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ χιλιάδων ἐτῶν εὐθρηται νῦν ἐν κινδύνῳ κάτωθι τῶν ἐρειπίων, ἅτινα ἐπεσώρευσεν ὁ πόλεμος καὶ αἱ μετ' αὐτόν ὀδνηραὶ καὶ ὀλέθρια συνθῆκαι. Τοῦ σοβαρωτάτου τούτου προβλήματος ἡ μελέτη παρ' ἡμῖν, ἐν ψυχικῇ ἐπαφῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωσίαν, παρίσταται ὄντως λίαν ἐπείγουσα πρὸς ταχεῖαν ὑπόδειξιν τῇ Πολιτείᾳ τῶν ἐνεργῶν καὶ ἀποτελεσματικῶν μέτρων, ἅτινα κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Σχολεῖον δεόν νὰ λάβωσιν ὑπὲρ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Παιδείας, πρὸς ἀναζωογόνησιν τῆς μεταπολεμικῆς ψυχῆς καὶ καταστολὴν τῶν ἐγωϊστικῶν ἐμπνεύσεων τῶν παρακωλονουσῶν τὴν ἀντίληψιν τῆς κοινότητος μεταξὺ ἀτομικῶν συμφερόντων καὶ τῆς ὅλης Κοινωνίας.

Τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον ὑμῶν, περὶ οὗ θέλει πραγματευθῆ εἰδικιώτερον ὁ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ὀρισθεὶς ἀκαδημαϊκὸς κ. Δημήτριος Μπαλᾶνος, ἐγγυᾶται καὶ περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς συμβολῆς σας εἰς τὸν ἐπείγοντα τοῦτον ἀγῶνα, ἀναγκαιότατον παρ' ἡμῖν πρὸς ἀνάπλασιν, ἀναμόρφωσιν, ἀνάτασιν δὲ πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν, ἀπαραιτήτους ὄντως διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς ἡμετέρας Κοινωνίας, νηφούσης πλέον καὶ ἀγομένης γοργῶς εἰς εὐθείας ἀτραποὺς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πρέποντος.

Ἀκριβῶς δὲ τὴν ἐπὶ τούτων ἀξίαν καὶ σημασίαν τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἐξαίρων ὁ Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Τροῦμαν ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ὀμιλίᾳ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Φόρνταμ, προσέθετεν, ὅτι πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων τοῦ πολιτισμοῦ ἐκ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, ἀπειλούσης νὰ καταρῆρη εἰς ἐρείπια τὴν ὑφήλιον, αὐταὶ—αἱ πνευματικαὶ ἀξία—ὀφείλουσι νὰ προσέλθωσιν ἀρωγοί, καὶ ἐτόνιζε μάλιστα, ὅτι δύνανται διὰ τῆς ἐγκλειομένης ἐν αὐταῖς ἐξαιρετικῆς δυνάμεως νὰ ἐπιτύχωσιν, ὥστε τὸνναντίον ἡ ἐποχὴ τῆς δια-

¹ Ὁρ. ἐγκύκλιον Βατικανοῦ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἐπισκόπους «Mit brennender Sorge» τῆς 14 Μαρτίου 1937.

² «Σὺν ἐταπεινώσεως ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον καὶ ἐν τῷ βραχίονι τῆς δυνάμεώς σου διεσκόπισας τοὺς ἐχθροὺς σου» (Ψαλμ. 88, 10).

σπάσεως τοῦ ατόμου νὰ καταστῇ ἐποχὴ Εἰρήνης πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ταῦτα ὑπεδείκνυε καὶ ἐτόνιζεν ὁ κ. Τροῦμαν. Ἄς ἐλπίσωμεν δὲ ὅτι ὁ καιρὸς τῶν ἀδυναμιῶν παρῆλθε πλέον καὶ ὅτι, μετὰ τὰ φρικτὰ τοῦ πολέμου δεινοπαθήματα καὶ διδάγματα, τὰ φῶτα τῆς Θρησκείας, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ, ἐπεκτείνόμενα ἀνὰ τὴν σύγχρονον ἀνθρωπότητα, θέλουσι καταστήσει τὰς ἀρμοδίας ζωτικὰς δυνάμεις ἰσχυρὰς καὶ ἱκανάς, ὅπως φέρωσιν εἰς πέρας τὸν σκληρὸν μὲν ἀλλ' ἀπαραίτητον καὶ ἀναπόφευκτον τοῦτον μεταπολεμικὸν ἀγῶνα. Καὶ ἀναμφιβόλως τελικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ οὗτος νὰ στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας ὑπισχνουμένης τὴν αὐγὴν εὐτυχεστέρου μέλλοντος δι' ὅλην τὴν δεινῶς καταπεπονημένην Οἰκουμένην, δικαιομένην ἐπὶ τέλους νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὴν χαρὰν μιᾶς ὠραιότερας διαβιώσεως.

Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ τὰς εὐχὰς πάντων ἡμῶν περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς συνεχίσεως τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου σας καὶ ἐν τῷ ναῶ τούτῳ τῆς σκέψεως, σὰς εὐχόμεθα ὡς εὔ παρῆσθε ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν κ. Γρηγόριε Παπαμιχαήλ.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Δημήτριος Μπαλᾶνος παρακαλεῖται νὰ λάβῃ τὸν λόγον.

Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Προέδρου, ὁ κ. Δημήτριος Μπαλᾶνος προσεφώνησε τὸν νέον ἀκαδημαϊκὸν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Ἐποδέχεται σήμερον ἡ Ἀκαδημία ὡς νέον τακτικὸν μέλος αὐτῆς τὸν κ. Γρηγόριον Παπαμιχαήλ καὶ αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, διότι εἰς ἐμὲ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἡ ἐντολή, ὅπως ἐκ μέρους αὐτῆς χαιρετήσω τὸν νέον ἀκαδημαϊκὸν καὶ ἐκθέσω τὰ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός.

Ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ, γεννηθεὶς εἰς τὴν Λέσβον τὸ 1875, τὴν μὲν πρώτην παιδείαν ἔλαβεν εἰς τὴν γενέτειράν του καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν δὲ γυμνασιακὴν καὶ θεολογικὴν εἰς τὰς θεολογικὰς σχολὰς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Χάλκης. Συνεπλήρωσε δὲ τὰς θεολογικὰς του σπουδὰς εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετροπόλεως, ἐξ ἧς μετὰ τετραετῆ φοίτησιν ἔλαβε πτυχίον θεολογίας (1905) καὶ βραδύτερον δίπλωμα διδάκτορος (*Magister theologiae*, 1911).

Ἦδη τὸ 1905 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, τὸ δὲ 1907, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου, ἀνέλαβε τὴν ἴδρυσιν καὶ διεύθυνσιν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πατριαρχικῆς τυπογραφίας καὶ τὴν διεύθυνσιν δύο πατριαρχικῶν περιοδικῶν, ἧτοι τοῦ μηνιαίου ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» καὶ τοῦ ἑβδομαδιαίου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ θρησκευτικοκοινωνικοῦ περιοδικοῦ «Πάνταινος» (1907-1918).

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1918 ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ ἐξελέγη παμψηφεί

τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἔδραν τῆς Ἀπολογητικῆς καὶ Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς θεολογίας· διετέλεσε δὲ καὶ Πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔτος 1936-7, ὅτε ἐωρτάσθη ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ συγγραφικὴ δραῖσις τοῦ Γρηγορίου Παπαμιχαῆλ εἶναι κατὰ ποιὸν καὶ ποσὸν ἀξιολογωτάτη. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν εἰς αὐτοτελῆ τεύχη ἐκδοθεισῶν μελετῶν του εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης» (Πειρούπολις-Ἀλεξάνδρεια 1911, σελ. 250). Τοῦ συγγράμματος τούτου τὸ θέμα ἐλήφθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑποκείμενον ἐναισίμου διατριβῆς, ὑποβληθείσης εἰς τὴν θεολογικὴν Ἀκαδημίαν Πειρουπόλεως, ὑφ' ἧς ἔτυχε καὶ εἰδικοῦ βραβείου. Συμπληρωθεῖσαν δὲ καὶ ἐπεκταθεῖσαν τὴν μελέτην ταύτην ὑπέβαλεν ὡς διατριβὴν ἐπὶ ὑψηλείᾳ εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ μελέτη αὕτη πραγματεύεται περὶ τῆς προσωπικότητος Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τὸν ὁποῖον ὁ κ. Παπαμιχαῆλ χαρακτηρίζει ὡς «τὴν φαεινότεραν προσωπικότητα τοῦ ἰδ' αἰῶνος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Βυζαντίου». Ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς δογματικῶν, ἀντιρρητικῶν καὶ ἠθικῶν ἔργων, ὡς καὶ ὀμιλιῶν καὶ ἐπιστολῶν, καὶ ἰδίως διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον κατὰ τὰς ἀξιοθρηνητοὺς ἡσυχαστικὰς ἔριδας τοῦ ἁγίου Ὄρους, καθ' ἃς ἀτέρμονες θεολογικαὶ συζητήσεις διεξήγοντο περὶ ὅλων ἀσήμαντα ζητήματα, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιδρομαὶ ἐχθρικαὶ καὶ ἐμφύλιοι πολιτικαὶ ἔριδες ὑπέσκαπτον τὴν ἀκεραιότητα τοῦ κράτους. Τὸ ἔργον ἐκρίθη εὐμενέστατα ὑπὸ διαπερπῶν ἐπιστημόνων, ὡς ὁ Palmieri ὁ Bonwetsch, ὁ Ehrhard, ὁ Σοκολώφ, ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος καὶ ἄλλοι.

β') «Ἐκκλησία καὶ Θέατρον» (Ἀλεξάνδρεια 1916, σελ. 328). Ὁ συγγραφεὺς, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ θορύβου τοῦ ἐγερθέντος διὰ τὴν προσέλευσιν κληρικῶν εἰς μουσικὴν συναυλίαν, ἐξετάζει ἱστορικῶς, ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, κανονικῶς καὶ αἰσθητικῶς τὴν σχέσιν Ἐκκλησίας καὶ θεάτρου καὶ ἐξάγει ἐν τέλει τὸ συμπέρασμα τοῦ δυνατοῦ τῆς φοιτήσεως τῶν κληρικῶν εἰς ἠθικῶς ὑγιᾶς θέατρον, ὑπὸ ὠρισμένας ἀναγκαίας προϋποθέσεις, ἐφόσον ἡ ἀρχαία ἐκκλησία δὲν ἐκηρύχθη κατὰ τῆς τέχνης, ἀλλὰ κατὰ τοῦ τότε θεάτρου ὡς ἀκολάστου καὶ συνδεδεμένου πρὸς τὴν ἐθνικὴν λατρείαν, ἐχθρικῶς δὲ διακειμένου κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

γ') «Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν» (Ἀλεξάνδρεια 1912, σελ. 38), ἔνθα χαρακτηρίζει τὴν σχετικὴν κίνησιν παρ' ἡμῖν ὡς πρόωρον, ἀλλὰ ὀρθῶς θεωρεῖ τὴν καῦσιν ἄσχετον πρὸς τὸ χριστιανικὸν δόγμα, καὶ συνεπῶς μὴ ἀπαγορευομένην ὑπ' αὐτοῦ.

δ') «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον» (Ἀθῆναι ἔκδ. α' 1921, γ' 1937). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἐπίσης ἐκρίθη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς κριτικῆς, ὁ σ. ἀφοῦ ἐκθέσῃ τὰς ποικίλας θεωρίας περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τῶν ἀρ-

χαιοτέρων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς μας, ἀναιρεῖ τὰς ἀνιστορήτους ἀποπείρας ἀρνήσεως τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ, καταδεικνύων, ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν μνημείων ἀναντιρρήτου γνησιότητος καὶ κύρους, τὸ ἀναμφισβήτητον τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως.

ε') Περὶ τὴν σχέσιν Σοσιαλισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἠσχολήθη ὁ κ. Παπαμιχαῆλ εἰς τρεῖς πραγματείας του: «Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς» (᾽Αλεξάνδρεια 1910, σελ. 36), «Σοσιαλιστικῶν εἰδώλων κατάλυσις» (᾽Αλεξάνδρεια 1912 σελ. 46), «Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς» (᾽Αθῆναι 1921 σελ. 100). Εἰς τὰς πραγματείας του ταύτας, ἀντικρούων ἀντιθέτους ἀντιλήψεις, ὑποστηρίζει, μέ τινα μονομέρειαν, ὅτι «ἄλλο ζητεῖ καὶ εἰς ἄλλο ἀποβλέπει ὁ Χριστιανισμὸς, πολὺ δὲ διάφορα ζητεῖ ὁ σοσιαλισμὸς», ὅτι «τὸ ἰδεῶδες τοῦ σοσιαλισμοῦ οὐδαμῶς ταυτίζεται πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦ Χριστιανισμοῦ», καὶ ὅτι εἰς διευθέτησιν τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος δύναται νὰ συμβάλῃ «μόνη ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψις τῶν κοινωνικῶν ἐννοιῶν καὶ σχέσεων, ὁ χριστιανικὸς σοσιαλισμὸς».

ς') Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπολογητικὴ» (᾽Αθῆναι 1928, σελ. 206) ἐξέδωκεν ὁ κ. Παπαμιχαῆλ τὸ ἀ' τεῦχος αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζονται εἰσαγωγικὰ ζητήματα καὶ αἱ ἀλήθειαι τῆς φυσικῆς ἀποκαλύψεως. Ὡς ὁ συγγραφεὺς δηλοῖ, πρόκειται περὶ πανεπιστημιακῶν μαθημάτων «ἀντὶ χειρογράφου πρὸς χρῆσιν τῶν φοιτητῶν».

ζ') Εἰς τὴν μελέτην του «Πνευματισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς» (᾽Αλεξάνδρεια 1912, σελ. 172), καίτοι ἀτομικῶς δὲν ἀμφιβάλλει διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πνευματιστικῶν φαινομένων, περὶ ἧς μαρτυροῦσιν «ἄνδρες ἐμβριθεῖς καὶ ἀξιόπιστοι», ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως θεωρεῖ τὴν περὶ αὐτὰ ἐπασχόλησιν «καταδικαστέαν καὶ ψυχῶλεθρον».

η') Ἀπολογητικοῦ περιεχομένου εἶναι αἱ μελέται του «Ἀπολογητικὴ Ψυχολογία» (᾽Αθῆναι 1936, σελ. 16), ὅπου ἀποκρούει τὴν θεωρίαν τοῦ ψυχολογικοῦ ὕλισμοῦ «Ἡ οὐσία καὶ τὸ βάθος τοῦ Χριστιανισμοῦ» (᾽Αθῆναι 1937, β' ἐκδ. σελ. 28), ὃν χαρακτηρίζει ὡς «τὴν ἀπόλυτον καὶ ὀριστικὴν θρησκείαν τῆς ἀνθρωπότητος», ὡς καὶ τρεῖς μελέται του ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐξέτασιν τριῶν μεγάλων προσωπικότητων, τοῦ *Pascal*, τοῦ *Pasteur* καὶ τοῦ *Renan*.

θ') Ἀξιολογιάτῃ καὶ μεγάλῳ ἐνδιαφέροντος εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τὰ πιεστήρια μελέτη του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μάξιμος ὁ Γραικός», ἐκ 40 περίπου τυπογραφικῶν φύλλον, ὧν τὰ 14 εἶναι ἤδη ἔτοιμα. Ὁ κ. Παπαμιχαῆλ ἐξετάζει ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς προσώπικότητος Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ (1470 - 1556), τοῦ σπουδαιότερου καὶ ἐπωφελέστερου παντὸς ἄλλου Ἑλλήνου δρᾶσαντος ἐν Ρωσίᾳ. Ὁ ἀγιορείτης ἐξ Ἡπείρου καταγόμενος Μάξιμος ἐσημείωσε πρᾶγματι ἐποχὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ρωσικῶν γραμμάτων καὶ τῆς θρησκευτικῆς, πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ρώσων, δικαίως θεωρούμενος ὡς μέγας ἀναμορ-

φωτῆς καὶ πρῶτος πνευματικὸς χειραγωγὸς αὐτῶν καὶ ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν κλασικῶν σπουδῶν ἐν Ρωσίᾳ.

Ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ ἐδημοσίευσε καὶ πολλὰς ἄλλας μελέτας, ὡς καὶ ὑπερχίλια ἄρθρα ποικίλου περιεχομένου, ἰδίως εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενα καὶ ἤδη μνημονευθέντα ἄλεξανδρινὰ περιοδικά, ὡς καὶ τὰ ἐν Ἀθήναις ἐπίσης ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενα, « Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ Ἀθηναίων » (1916 - 1920), « Θεολογία » (1923 - 1939) καὶ « Ἐκκλησία » (1923 - 1939, ἣς ἡ ἔκδοσις ἐπανήρχισε τὸ 1945), ὡς καὶ εἰς τὸ ἱεροσολυμιτικὸν περιοδικὸν « Νέα Σιών ».

Εἰς πάσας τὰς ἐπιστημονικὰς πραγματείας τοῦ κ. Παπαμιχαήλ διαφαίνεται ἡ βαθεῖα γνῶσις καὶ ἡ δέουσα χρησιμοποίησις τῶν πηγῶν καὶ βοηθημάτων, τὸ νηφάλιον καὶ ἀντικειμενικὸν τῆς κρίσεως, ὁ ἐπιτυχὴς συνδυασμὸς τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ πνεύματος φιλελευθέρου, ἡ λογοτεχνικὴ διατύπωσις τῶν πορισμάτων τῆς ἐρεῦνης.

Ἀλλὰ καὶ περὶ καθαρῶς λογοτεχνικὰ ζητήματα ἡσυχολήθη εὐδοκίμως ὁ συνάδελφος, ὁ ὁποῖος καὶ ὡς φοιτητὴς ἐν Πειρουπόλει παρηκολούθησε παραδόσεις τῆς ἱστορίας τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν ξένων λογοτεχνιῶν, καὶ ἔγραψεν εἰδικὰς κριτικὰς λογοτεχνικὰς πραγματείας περὶ Γόρκη καὶ Τολστόη, καὶ εἰς τὸ ἄλεξανδρινὸν περιοδικὸν « Γράμματα » ἐδημοσίευσεν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον « Γῶγος Ἀγιάσος », πρωτότυπα λογογραφήματα καὶ μεταφράσεις ἐκ τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας. Μετέφρασε δ' ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ἐμμέτρως καὶ ἐξέδωκε μετ' ἐμπεριστατωμένης κριτικῆς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ρώσου ποιητοῦ Λέρμοντωφ « Ὁ Δαίμονας » (β' ἔκδ. Ἀθήναι 1925, σελ. 68).

Τοιαύτη, εἰς γενικωτάτας γραμμὰς, ἡ πολυμερὴς καὶ ἀξιολογωτάτη δρᾶσις τοῦ κ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, καὶ ταύτην λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἀκαδημία ἐξέλεξεν αὐτὸν τακτικὸν αὐτῆς μέλος.

Εὐχόμεθα, ἀγαπητέ συνάδελφε, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν νὰ συνεχίσετε τὴν λαμπρὰν ἐπιστημονικὴν σας δρᾶσιν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑθνους!

Μετὰ τὸν κ. Δ. Μπαλᾶνον ὁ κ. **Γρ. Παπαμιχαήλ** ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα ὡμίλησεν ἔχων ὡς θέμα: « Ἡ τριὰς τῶν ὑψίστων ἀξιῶν, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς ».

Παρεχόμενος ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦτο βῆμα, εὐγνώμονας ἐκφράζω εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀγαθυνθεῖσαν νὰ με καταλέξη εἰς τὰ τακτικὰ αὐτῆς μέλη, ἐν βαιθυτάτῃ δὲ συγκινήσει πλείστας ὁμολογῶ χάριτας πρὸς τοὺς ἐπιφανεῖς συναδέλφους, τὸν τε Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἀριστοτέλη Κούζην καὶ τὸν Πρύτανιν τοῦ